

TARİX

UOT 94 (479.24); 314.1

AZƏRBAYCAN SSR-DƏ ƏHALİ PROBLEMİ
(XX ƏSRİN 50-60-CI İLLƏRİNDƏ)

İ.X.ZEYNALOV

*Bakı Dövlət Universiteti**zeynalov_ibrahim@hotmail.com*

Elmi məqalə əhali probleminin öyrənilməsinə həsr edilmişdir. Problemin xronoloji çərçivəsi II Dünya müharibəsindən sonrakı dövrü əhatə edir. Məqalədə əhali haqqında mövcud olan elmi fikirlərin araşdırılmasına, əhali anlayışının təhlilinə, qeyd edilən zaman kəsiyində Azərbaycanda demoqrafik vəziyyətin müqayisəli təhlilinə başlıca diqqət yetirilir. Həmçinin müasir dövrdə əhalinin sürətli artımına, demoqrafik proseslərdə baş verən əsaslı dəyişikliklərə təsir edən faktlar öyrənilir. Əhali problemi ilə bağlı mövcud əsərlərin, ərsəyə gətirilən yeniliklərin təhlili və s.məsələlər şərh edilir.

Açar sözlər: Əhali, demoqrafik vəziyyət, milli tərkib, statistik məlumatlar

Hazırda dünyanın başlıca inkişaf istiqamətlərindən biri olan qloballaşma şəraitində əhali problemi də bu proseslə sıx bağlıdır. Əhali anlayışı nə deməkdir? Əhali haqqında biliklər sistemində müxtəlif fikirlər mövcuddur. Başlıcası odur ki, əhali anlayışı dedikdə hər hansı ərazidə yaşayan insanların məcmusu başa düşülür [7, 13]. Məsələyə bu baxımdan yanaşsaq Azərbaycan əhalisi onun tarixi-coğrafi ərazisində yaşayan insanların məcmusunu ifadə edir.

Əhali problemləri getdikcə global xarakter alır və dünya biliklər sisteminin diqqətini daha çox cəlb edir. Lakin bununla yanaşı, həm də bu problem hər hansı ayrılıqda götürülmüş bir ölkə üçün öyrənilməsi olduqca bir çox cəhətdən vacibdir [6, 260].

Araşdırmalar göstərir ki, bütün dünyada, o cümlədən Azərbaycanda mövcud olan demoqrafik situasiya birdən-birə deyil, mühüm bir inkişafın nəticəsi kimi meydana gəlir. XX əsrin 70-80-ci illərində keçmiş SSRİ-də və həm də Azərbaycanda formalaşan demoqrafik vəziyyət ölkənin II Dünya müharibəsindən sonrakı demoqrafik inkişaf prosesinin nəticəsi idi [2, 3].

Deməli, sivilizasiyanın bütün mərhələlərində əhali onun əsasını təşkil etməklə, daima inkişaf edir. Əhali problemlərinin onu təşkil edən insanların

müvafiq fəaliyyətində formalaşması nəzərə alınsa, bu problemlərin ümumi səviyyəsində dərk edilməsi və təcrübə həllinin də anlamı böyük əhəmiyyətə malikdir [3, 5].

Son dövrlərdə – qloballaşma şəraitində demoqrafik proseslərin tənzimlənməsi müvafiq əhali siyasətinin hazırlanmasının əhəmiyyətini daha vacib etmişdir. Bu səbəbdən də Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 1999-cu il 9 dekabr 290 nömrəli sərəncamı verilmişdir. Bu sərəncamla Azərbaycan Respublikası Demoqrafik İnkişaf Konsepsiyasını qəbul etmişdir [1]. Bu konsepsiyada qeyd edilir: “Demoqrafiya siyasəti nəsillərin normal təkrar istehsalını ardıcıl surətdə həyata keçirilməsinin təmin edilməsinə yönəlmiş iqtisadi sosial və hüquqi tədbirlər sistemindən ibarət olmaqla əhalinin bütün sosial-demoqrafik təbəqələrinin köklü mənafeələrinə toxunur. Ailə nığah, doğum, ölüm, təbii artım, adamların sağlamlığının mühafizəsi və möhkəmləndirilməsi, əhalinin məşğulluq və həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması, ömrünün uzadılması, miqrasiyası və s. bu kimi prosesləri özündə birləşdirən demoqrafiya siyasətində başlıca məqsəd demoqrafik hadisələrə təsir göstərən ən mühüm amilləri nəzərə alaraq cəmiyyətin və onun hər bir üzvünün mənafeyinə uyğun olan, əhalinin normal təkrar istehsalı prosesini təmin edən şərait yaratmasına nail olmaqdır. Müasir dövrdə dünya əhalisinin sürətli artımı və demoqrafik proseslərdə baş verən dəyişikliklər ayrı-ayrı dövlətlərin ölkə daxilində və beynəlxalq aləmdə yeritdiyi siyasətə daha çox təsir göstərir. Bu baxımdan, ona dünya miqyasında bu proseslərdə baş verən dəyişikliklər fonunda tarixi səpgidə yanaşmağı tələb edir” [1]. Beləliklə, qeyd edə bilərik ki, Azərbaycan cəmiyyətində, xüsusilə XX əsrin ikinci yarısında, o cümlədən 70-80-ci illərdə və 90-cı illər - XXI əsrin əvvəllərində demoqrafik proseslərin rolu böyük olmuşdur. İkinci Dünya müharibəsindən müstəqilliyə qədərki dövrdə Azərbaycanda demoqrafik proseslərin öyrənilməsinə həsr olunmuş xeyli əsərlər yazılmışdır. Azərbaycan əhalisi (Bakı, 2001, 85 v.), Azərbaycan respublikası əhalisinin 1999-cu il siyahıyaalınmasının yekunları (I və II hissə. Əhalinin cins, yaş tərkibi və təhsil səviyyəsi. Bakı, Səda, 2000, 744 s.), Azərbaycan Respublikası əhalisinin 1999-cu il siyahıyaalınmasının yekunları (III, IV, V, VI, VII, VIII, IX hissə. Bakı, 2000, 620 s., Bakı, 2001, 585 s., Bakı 2001, 8429, Bakı, 2001, 856 s., Bakı, 2001, 820 s., Bakı, 2001, 612 s.), Azərbaycan Respublikasının Demoqrafik inkişaf Konsepsiyası (AR-nın qanunvericilik toplusu. 2001, №8, s.2921-2927), Əhalinin 1959-cu ildə Ümumittifaq miqyasında siyahıyaalınması (Bakı, 1958, 36 s.), Həsənova L.L. Azərbaycan əhalisi XX yüzilliyin ikinci yarısında (Bakı, 2003, 302 s.), Muradov Ş.M. Demoqrafik inkişaf: əsas meyillər və problemlər (AK.1989. №4, s.89-95.), Qasımov O.Yer kürəsinin əhalisi (Bakı,1968), Şükürov K. Azərbaycanda demoqrafik vəziyyət (1920-1941) (Kitablar aləmində, 1991, № 1-2, s.84-86.), Şükürov K. Demoqrafiya: Ensiklopedik lüğət (üç cild-də. I cild. Əhali haqqında elm. I hissə. BDU nəşriyyatı, 2001,412 s.), Zeynalov İ.X.Azərbaycanın iqtisadi və sosial inkişafı. Azərbaycan əhalisi (70-80-ci illər)

(Bakı, 1996, 312 s.), Şükürov K.K. Azərbaycan əhalisi: öyrənilməsi tarixi və qaynaqları (Bakı, 2006), Məmmədov İ.A. Azərbaycan Respublikasının əhalisi (tarixi demoqrafik tədqiqat: 1991-2009) (Bakı, 2014), Zeynalov İ.X. Azərbaycanda Demoqrafik vəziyyət (1987-2001-ci illər) (Bakı Universitetinin xəbərləri, humanitar elmlər seriyası № 1, 2002, s.105-115.) və s.

Araşdırmalar göstərir ki, əhalinin öyrənilməsi qaynaqlar əsasında yüksək elmi təhlil istəyir.

XX əsrin II yarısında Azərbaycanda demoqrafik vəziyyət. İkinci Dünya müharibəsindən sonra bütün dünyada, SSRİ-də o cümlədən Azərbaycanda yeni demoqrafik vəziyyət yarandı. Müharibədən sonra 1959-cu ildə əhalinin siyahıyaalınması Azərbaycanda əhali probleminin öyrənilməsində, o cümlədən Ermənistan SSR-dən azərbaycanlıların 1948-1953-cü illərdə deportasiyasının nəticələri və ondan sonrakı vəziyyəti öyrənmək baxımından da böyük əhəmiyyətə malik idi.

Həmçinin SSRİ-nin dağılması ərəfəsində keçirilən 1989-cu il əhali siyahıyaalınmasına dair materiallar isə 70-80-ci illərdə Azərbaycanda demoqrafik vəziyyətin öyrənilməsində müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Araşdırmalar göstərir ki, XX yüzilin 60-80-ci illərində Azərbaycan əhalisinin inkişafının siyasi və sosial, iqtisadi zəminin müəyyənləşdirilməsi də başlıca şərtidir. Son tədqiqatlardan İ.Zeynalovun “Azərbaycanın 1970-1980-ci illərdə iqtisadi və sosial inkişafı”, “Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı XX əsrin II yarısında”, Azərənşr, 2004, L.Həsənovanın “Azərbaycan əhalisi XX yüzilin ikinci yarısında” monoqrafiyası Azərbaycan əhalisinin inkişafı ilə bağlı son tədqiqat əsərlərdən sayılır [4, 141].

Elmi məqalədə əsas məqsəd də XX yüzilin 70-80-ci illərində Azərbaycan SSR əhalisinin tarixinə nəzər salmaq; 1970, 1979 və 1989-cu illər əhalinin siyahıyaalınmasının tarixini; əhalinin say dinamikasını; yerləşməsi vəziyyətini; əhalinin sosial tərkibini; əhalinin siyahıyaalmalarının proqramlarına əsasən, onun irəli sürdüyü başlıca problemləri müəyyənləşdirmək və öyrənmək; həmçinin ümumi demoqrafik göstəricilər əhalinin cins, yaş və yaş-cins tərkibini, əhalinin demoqrafik qocalmasının xüsusiyyətlərini, nigah və ailə strukturunun; əhalinin etnik tərkibini müəyyənləşdirmək; etnik tərkibin dil qrupları üzrə təsnifatını aparmaq, kəmiyyət dəyişikliklərini təhlil etməkdən ibarətdir.

Həm də elmi məqalədə Azərbaycan əhalisinin sosial-iqtisadi xarakteristikasına dair göstəricilərin təsnifatı və dinamik sırası, ümumiləşdirmələrin müəyyənləşdirilməsi, miqrasiya məsələlərinin araşdırılması və s. məsələlər öyrənilir.

Sivilizasiyanın bütün mərhələlərində əhali problemi, onun demoqrafik vəziyyəti elmi araşdırmaçıların diqqət mərkəzində olan problemlərdən olub onun dərk olunması ən mühüm qanunauyğunluqlarla bərabər, hər bir ölkənin konkret xüsusiyyətlərinin müəyyən edilməsini aşkarlayır.

XX əsrin 70-80-ci illərində sosial-iqtisadi inkişafdən asılı olaraq demoqrafik göstəricilər Azərbaycan qənaətbəxş olmuşdur. Əhalinin hər 1000 nəfərinə

təbii artım 21.1 nəfər təşkil etmişdir [5, 304].

Son 30 ildə (1990-2020) respublika əhalisinin sayı 3 milyon nəfər artmışdır. Əgər 1970-ci ildə Azərbaycanda əhalinin sayı 5 milyon 117 min nəfər olmuşdursa, bu rəqəm 1980-ci ildə 6 milyon 112 min nəfər, 2001-ci ildə isə 8 milyon 081 min nəfər təşkil etmişdir.

Müvafiq olaraq 2001-ci ildə respublikada yaşayan 8081 nəfər əhalinin 4 milyon 107 min nəfəri (51%-i) şəhər, 3 milyon 974 min nəfəri (49%-i) kənd sakinləri idi. Həmçinin, respublika əhalisinin 3 milyon 954 min nəfərini (49%-i) kişilər, 4 milyon 126 min nəfərini (51%-i) isə qadınlar təşkil edirdi.

Cədvəl 1

Azərbaycanda əhalinin ümumi sayı, kişilər və qadınlar [5, 305]

İllər	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Əhalinin artım dinamikası	7131,9	7643,5	7726,2	7799,8	7876,7	7953,4	8016,2	8081,0
Kişilər (faizlə)	348,7 48,8	3754,6 49,1	3802,7 49,2	3845,3 49,3	3883,2 49,3	3883,1 48,4	3918,3 48,9	3954,5 48,9
Qadınlar (faizlə)	3650,2 51,2	3888,9 50,9	3923,5 50,8	3954,5 50,7	3993,5 51,2	4070,3 51,2	4097,9 51,1	4126,5 51,1

Cədvəl 2

1990-2001-ci illərdə əhalinin yaş qrupları üzrə sayı [5, 306]

Yaş qrupları	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Əhalinin cəmi sayı 7%	7131,9 100,0	7643,5 100,0	7726,2 100,0	7799,8 100,0	7876,7 100,0	7953,4 100,0	8016,2 100,0	8081,0 100,0
0-4%	861,0 12,1	824,4 10,8	810,3 10,5	772,8 9,9	764,5 9,7	710,9 8,9	654,3 8,2	612,4 7,6
5-9%	786,4 11,0	871,2 11,4	881,3 11,4	888,3 11,4	897,0 11,4	920,0 11,6	901,2 11,2	862,3 10,7
10-14%	699,5 9,8	791,5 10,4	800,6 10,4	822,7 10,5	830,8 10,5	901,2 11,3	917,8 11,4	932,7 11,5
15-19%	681,8 9,6	683,8 8,9	691,5 8,9	710,8 9,1	717,8 9,1	756,7 9,5	787,6 9,8	815,5 10
20-24%	691,9 9,7	644,2 8,4	651,3 8,4	636,1 8,2	642,4 8,2	648,0 8,2	663,0 8,3	684,8 8,5
25-29%	702,9 9,9	664,4 8,7	671,8 8,7	670,0 8,6	676,6 8,6	629,1 7,9	622,7 7,8	610,5 7,5
30-34%	591,4 8,3	689,2 9,0	696,3 9,0	692,8 8,9	699,5 8,9	682,6 8,6	670,5 8,4	666,0 8,2
35-39%	419,3 5,9	585,5 7,6	590,9 7,6	627,6 8,0	633,8 8,0	699,3 8,8	704,8 8,8	696,0 8,5
40-44%	272,5 3,8	449,9 5,9	478,1 6,2	499,8 6,4	520,5 6,6	533,0 6,7	572,6 7,1	622,5 7,7
45-49%	223,0 3,1	250,5 3,3	252,1 3,3	293,5 3,8	296,3 3,8	343,3 4,3	373,3 4,6	396,4 4,9
50-54%	358,3	205,6	207,5	174,0	175,7	199,9	228,7	268,2

	5,0	2,7	2,7	2,2	2,2	2,5	2,9	3,3
55-59%	273,4 3,8	312,6 4,1	316,1 4,1	310,5 4,0	313,9 4,0	211,8 2,7	181,7 2,3	153,3 1,9
60-64%	229,3 3,2	253,3 3,3	256,2 3,3	259,8 3,3	262,4 3,3	282,8 3,5	280,9 3,5	280,8 3,5
65-69%	120,7 1,7	188,1 2,5	189,8 2,5	201,2 2,6	203,2 2,6	199,3 2,5	208,1 2,6	206,2 2,6
70-və daha yuxarı %	220,5 3,1	229,3 3,9	232,4 3,0	239,9 3,1	242,3 3,1	236,3 3,0	249,0 3,1	274,2 3,4
Əmək qabiliyyətli yaşda %	3941,0 55,3	4176,7 54,6	4243,5 54,9	4296,9 55,1	4355,0 55,3	4515,4 56,0	4614,5 57,6	4768,3 5,9

1970-1980-ci illərdə işə əhalinin sosial-struktur inkişafında xarakterik cəhətdən biri də əhalinin ümumi sayında kişi və qadın cinslərinin artım prosesində olan sabit vəziyyətdir. Bu rəqəm: kişilər 2483 min - 49%, qadınlar 2634 min nəfər - 51 faiz təşkil etmişdir. 1990-2001-ci illərdə də bu rəqəmlər dəyişməmişdir.

Azərbaycanda əhalinin milli tərkibi aşağıdakı demoqrafik göstəricilərdə əks olunmuşdur.

Cədvəl 3

Azərbaycan əhalisinin milli tərkibi, min nəfərlə [5, 307]

Əhalinin tərkibi	1989-cu il	1999-cu il
Azərbaycanlılar	5,805,0	7205,5
Ləzgilər	171,4	178,0
Ruslar	392,3	141,7
Ermənilər	390,5	120,7
Talışlar	21,2	76,8
Avarlar	44,1	50,9
Türklər	17,7	43,4
Tatarlar	28,6	30,0
Ukraynalılar	32,3	29,0
Saxurlar	----	15,9
Gürcülər	14,2	14,9
Kürdlər	12,2	13,1
Tatlar	10,2	10,9
Yəhudilər	25,3	8,9
Udinlər	6,1	4,2
Digər millətlər	44,6	9,5

Onu da qeyd edək ki, siyahıyaalma zamanı sorğu olunan hər bir şəxs milliyətini və ana dilini özü müəyyən etmişdir.

Əhalinin sağlamlığının qorunması, onlara mənzil, iş, kommunal xidmətlərinin yaxşılaşdırılması problem olaraq daim diqqəti cəlb etmiş, bu sahədə kompleks tədbirlər həyata keçirilmiş, ciddi dövlət islahatları aparılmışdır.

Nəticədə, səhiyyənin profilaktika istiqaməti yüksəlmiş, əhaliyə tibbi xidmətin keyfiyyəti artmış, respublika əhalisinin hər il-vaxtaşırı müayinədən keçirilməsinə daha ciddi yanaşılmışdır, çoxprofilli və ixtisasdırılmış müasir texnologiyaya əsaslanan, dünya standartlarına uyğun dövlət və özəl tibbi müəssisələrin şəbəkələri xeyli genişləndirilmişdir. Hazırda Səhiyyə Nazirliyi sisteminə fəaliyyət göstərən 4310 səhiyyə idarəsinin və müəssisənin 414-ü pullu xidmət edir [5, 308].

Cədvəl 4

Azərbaycanda əhalinin demografik göstəriciləri [5, 308]

Nəfər				Əhalinin hər 1000 nəfərinə		
illər	doğulanlar	önlər	təbii artım	doğulanlar	önlər	təbii artım
1990	182989	42819	140170	25,9	6,1	19,8
1991	190353	44659	145694	26,6	6,3	20,3
1992	181364	51258	130106	25,0	7,1	17,9
1993	174618	52809	121809	23,7	7,2	16,5
1994	159761	54921	104840	21,4	7,3	14,1
1995	143315	50828	92487	18,9	6,7	12,2
1996	129247	48242	81005	16,9	6,3	10,6
1997	132052	46962	85090	17,1	6,1	11,0
1998	123996	46299	77697	15,9	5,9	10,0
1999	117539	46295	71244	14,9	5,9	9,0
2000	116994	46701	70293	14,8	5,9	8,9

Tərtib edilmiş cədvəldən göründüyü kimi, son on ildə respublikada doğulanların ümumi sayı xeyli azalmış, önlərin sayı isə artmışdır. Əgər 1990-cı ildə respublikada 182989 nəfər körpə dünyaya gəlmiş və 44659 nəfər dünyasını dəyişmişdirsə, bu rəqəmlər 2000-ci ildə 116994 və 46701 nəfər olmuşdur.

Həmçinin 1990-cı ildə əhalinin hər 1000 nəfərinə doğulanların sayı 25,9 nəfər, önlərin sayı isə 6,1 nəfər olmuşdursa, 2000-ci ildə müvafiq olaraq doğulanların sayı azalaraq 14,8 nəfər, önlərin sayı 5,9 nəfər olmuş və təbii artım isə 19,8 nəfərə enmişdir [5, 308].

Yekun. Müstəqillik dövründə Azərbaycanda da əhali problemi qlobal əhəmiyyətli olmaqdadır. Əhali probleminin dərk edilməsi hər bir ölkənin konkret xüsusiyyətinin müəyyən edilməsi ilə bağlıdır.

Azərbaycan Respublikasının dünyaya inteqrasiyası dərinləşdikcə əhali probleminin üzvləşdiyi çətinliklər ölkəmizdə də təzahür etməkdədir. Respublikada bu problemin həllinə yönəlmiş həyata keçirilən tədbirlərdən biri də Azərbaycan Respublikasının Demografik inkişaf konsepsiyasının qəbul edilməsidir. Əhali probleminin araşdırılmasında qaynaqlar önəmli rol oynayır və bu qaynaqları 4 qrupa bölmək olar: əhalinin siyahıyaalınması, əhalinin təbii hərəkət hadisələrinin cari statistik qeydiyyatı, cari registrlər, seçmə və xüsusən tədqiqatlar.

Tarixi araşdırmalar göstərir ki, ilk əhali siyahıyaalmaları XVIII əsrdən

başlamışdır.

Əhali siyahıyaalmaları sorğu və ya özünüsayma metodları ilə həyata keçirilir.

Azərbaycanda müasir əhali siyahıyaalması anlayışına uyğun olan ilk əhali siyahıyaalması 1897-ci ildə Rusiya imperiyasının tərkibində olarkən keçirilmişdir. Baxmayaraq bu siyahıyaalmada qüsurlar olmuşdur, lakin siyahıya almanın nəticələri tədqiqatçılarımız üçün dəyərli sənəd rolunun oynamışdır. Ölkəmiz SSR-nin tərkibində olduğu 1922-1991-ci illərdə burada 1926, 1937, 1939, 1959, 1970, 1979 və 1989-cu illərdə əhali siyahıyaalmaları keçirilmişdir. Bu siyahıyaalmaların nəticələrinin hər biri çox böyük əhəmiyyətə malik sənədlərdir. Bu sənədlərin hər biri ayrı-ayrılıqda nəşr olunmuşdur. Məsələn, 1970-ci il siyahıyaalmanın nəticələri 7 cildə, 1979-cu il siyahıyaalmanın nəticələri isə rəsmən bir cildə nəşr olunmuşdu.

Araşdırmalar göstərir ki, əhali ilə bağlı olan problemlər ölkənin sosial-iqtisadi və siyasi inkişafına təsir göstərdiyi kimi, bu proseslər də əhaliyə təsir göstərir. Bu baxımdan hər bir siyahıyaalma müvafiq dövrdə sosial-iqtisadi, siyasi və mədəni dəyişiklikləri özündə əks etdirir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Demografik İnkişaf Konsepsiyası. Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu. 2001, №8, s. 2921-2927
2. Həsənova L.L. Azərbaycan, əhalisi XX yüzilliyin ikinci yarısında. Bakı: BDU, 2003, 302 s.
3. Şükürov Kərim. Demografiya Ensiklopedik lüğət. Üç cildə. I cild, Bakı, 2001, 412 s.
4. Zeynalov İ.X. Azərbaycanın iqtisadi və sosial inkişafı (70-80-ci illər). Bakı, 1996, 314 s.
5. Zeynalov İ.X. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı XX əsrin II yarısında. Bakı: Azər nəşr, 2004, 326 s.
6. Всемирная встреча на высшем уровне в интересах социального развития. Копенгаген, Дания. 6-12 марта 1995 года
7. Медков В.М. Демография. Ростов-на-Дону: Феникс, 2002, 448 с.

ПРОБЛЕМА НАСЕЛЕНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР (II ПОЛОВИНА XX ВЕКА)

И.Х.ЗЕЙНАЛОВ

РЕЗЮМЕ

Научная статья посвящена изучению проблемы народонаселения. Хронологические рамки проблемы охватывают период после Второй мировой войны. Статья посвящена изучению существующих научных взглядов на население, анализу концепции населения, сравнительному анализу демографической ситуации в Азербайджане за этот период. Также изучены факты, влияющие на быстрый рост населения в наше время, фундаментальные изменения в демографических процессах. Анализ существующих работ по проблеме населения, инновациям и т. д.

Ключевые слова: Население, демографическая ситуация, национальный состав, статистика

PROBLEM OF POPULATION IN THE AZERBAIJANI SSR (SECOND HALF OF THE XX CENTURY)

İ.Kh.ZEYNALOV

SUMMARY

The scientific article is dedicated to the study of the population problem. The chronological framework of the problem covers the period after World War II. The article focuses on the study of existing scientific views on the population, the analysis of the concept of population, a comparative analysis of the demographic situation in Azerbaijan during this period. Also, the facts influencing the rapid population growth in modern times, the fundamental changes in demographic processes are studied. Analysis of existing works on the population problem, innovations, etc.

Keywords: population, demographic situation, national composition, statistics